

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Інна ПОКОТИЛО,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник: Юлія СТИРКІНА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

***Анотація.** Стаття актуалізує проблеми процесу формування читацького інтересу учнів початкової школи в умовах впровадження комп'ютерних технологій. «Читання з розумінням» – одне з 11 ключових компетентностей, виділених НУШ.*

В публікації запропоновано шляхи сприяння розвитку читацької компетенції школярів. Окреслено нові підходи до формування читацької діяльності школяра.

Цінність статті в тім, що в ній обґрунтовано необхідність формування читацької компетентності в молодших учнів. Сформульовано шляхи і методи роботи для опанування освітньої програми та подальшого самовдосконалення особистості.

***Ключові слова:** учні, початкова школа, розвиток, навички читання, творче мислення, читацька компетентність.*

PROBLEMS AND PATHS TO DEVELOPING READING COMPETENCE IN YOUNGER SCHOOL-AGE STUDENTS IN THE CONTEXT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Inna POKOTYLO

***Abstract.** This article addresses the issues related to the formation of reading interest among elementary school students in the context of computer technology implementation, which has led to a decline in interest in books. The significance of reading and understanding what is read for the mastery of the educational curriculum and personal self-improvement is difficult to overestimate. «Reading with comprehension» is one of the 11 key competencies highlighted by the New Ukrainian School.*

The publication proposes ways to promote the development of reading competence starting from a young age. All of them aim to expand

vocabulary, develop memory, attention, critical thinking, and communication skills.

New approaches to fostering reading activities in schoolchildren are outlined. Various methods and techniques, as well as new projects, are suggested to broaden reading interests and skills and cultivate a reading habit.

This work highlights the role of the teacher as a qualified guide and inspirer of the process, capable of capturing interest, providing guidance, and possessing the ability to select appropriate books. The teacher shares their reading experiences, demonstrating their enthusiasm.

The value of this article lies in substantiating the necessity of developing reading competence among elementary school students. It formulates working methods and approaches for the development of aesthetic taste, creative abilities, and self-discovery.

Keywords: *students, elementary school, development, reading skills, creative thinking, reading competence.*

В часи інформатизації і впровадження комп'ютерних інновацій проблема формування читацької компетентності стоїть особливо гостро. Навчити дітей читати і розуміти прочитане – одне з найважливіших завдань сьогодення. Ще В. Сухомлинський писав, що читання – це віконце, через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе. Тому читацьку компетентність потрібно розвивати з раннього дитинства. Чим раніше дитина опанує навички читання, тим простіше їй буде вивчати інші шкільні предмети, передбачені освітньою програмою.

Практично неможливо досягти грамотного письма, якщо дитина не навчилася читати і розуміти прочитане. Тому розвиток читацької компетентності в умовах Нової української школи має на меті не тільки формування навичок читання, а й розвиток критичного мислення, творчості, аналітичних і комунікативних умінь. Це стимулює учнів до постійного самовдосконалення і активної участі в житті суспільства.

Аналіз науково-методичної літератури вказує на те, що питання продукування читацької діяльності молодших школярів досліджували багато вчених.

Вагомий вплив на розвиток читацької діяльності школярів мали дослідження А. Виговського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського.

О. Савченко вважає, що вдосконалення і розвиток усіх якостей читання має відбуватися комплексно тому, що

«усвідомленість залежить від правильності і виразності читання, правильність від темпу, рівня усвідомленості, а виразність відображає всі якості навички читання» [3, с. 8-9].

На думку І. Пальченка для того щоб навчити дитину виразному читанню, насамперед потрібно розвинути її здібності до цієї навички.

І. Федоренко стверджує, що швидкість читання має вагомий вплив на запам'ятовування прочитаного.

В. Едігей наголошує, що читання потребує розмежування на причитування й усвідомлення прочитаного.

Мета статті – окреслити процес формування читацьких інтересів та читацької самостійності учнів початкової ланки освіти. Висвітлити практичні аспекти розвитку читацької компетентності молодших школярів, оскільки саме робота з книгою є передумовою інтелектуального та духовного зростання учня.

У освітніх документах початкової освіти – Державному стандарті початкової освіти, Державному стандарті базової середньої освіти, визначені законом України «Про освіту» – термін «читацька компетентність» не використовується, але зустрічається наскрізне вміння «читання з розумінням», що є компонентом усіх ключових компетентностей [2].

На сьогодні Нова українська школа виділяє 11 ключових компетентностей, спільними для яких є: «уміння читати і розуміти прочитане», «уміння висловлювати думку усно і письмово», «критичне і системне мислення» [4, с. 16].

Формування читацької компетентності – процес складний та довготривалий. Але завдання учителя – зробити його цікавим та бажаним для учнів.

Використання, запропонованих нижче, шляхів сприятиме розвитку читацької компетенції в освітньому процесі початкової школи та створить міцну основу для подальшого розширення читацьких навичок:

– *створення читацької атмосфери*. Важливо підтримати зацікавленість учнів до читання, створюючи затишну і комфортну атмосферу в класі, наприклад, зони читання з вільним доступом до книжок, проведення заходів присвячених книжкам і авторам;

– *читання вголос*. Вчитель може читати дітям у класі різноманітні книжки вголос, демонструючи при цьому правильну

артикуляцію, інтонацію та виразне читання. Це допомагає учням розширити свій словниковий запас, розвиває слухову пам'ять та стимулює їх інтерес до читання;

– *читання за межами уроків*. Варто запропонувати учням читати не тільки під час уроків читання, але і в інший час. Додаткові хвилини, відведені для самостійного читання, допомагають сформувати звичку читати і розвивають читацькі навички;

– *використання різноманітних жанрів*. Представлення дітям різних жанрів книжок: казки, вірші, оповідання, історії. Це дозволяє учням розширити свої читацькі інтереси та розвивати різні типи читання;

– *користування інтерактивними технологіями*. Використання електронних книг, планшетів та комп'ютерів з читанням програмного забезпечення може бути привабливим для дітей. Вони можуть інтерактивно взаємодіяти з текстом, переглядати ілюстрації та слухати аудіо версії книг;

– *проекти та конкурси*. Проведення читацьких проєктів, наприклад, книжкові виставки, допомагає залучити учнів до читання та обговорення книжок. Також можна проводити читацькі конкурси, заохочувати дітей до активності та конкурентного духу;

– *взаємодія з бібліотекою*. Залучення шкільної бібліотеки та бібліотекаря до процесу навчання може стимулювати читання учнів. Вони можуть рекомендувати книжки, проводити заняття з читання, організовувати книжкові виставки та інші заходи;

– *приклад вчителя*. Вчитель може стати прикладом для учнів, показуючи свою зацікавленість у читанні. Він може ділитися своїми власними читацькими враженнями та рекомендаціями щодо книжок.

Цілеспрямоване формування читацької компетентності залежить передусім від рівня мовленнєвого розвитку учнів тому урок читання доречно розпочинати з розвитку артикуляційного апарата та постановки дихання (артикуляційна розминка). Для цього слід підібрати вправи, які дають можливість налагодити ритмічність дихання та допомагають контролювати його під час читання, що в свою чергу сприяє розвитку навичок читання. Ефективними в цьому випадку стають скоромовки, читання складів із дошки (пошепки, губами, голосно, швидко, повільно), читання слів на одному диханні. Для першокласників слід

починати від коротких і доступних для вимови, розуміння і запам'ятовування – до більш складних [1, с. 85].

На розвиток читацької компетентності головним чином впливають цікаві форми занять та добір навчального матеріалу, який забезпечить розвиток читацьких інтересів (ігрового сюжету, девізів, фрагменти фільмів, мультфільмів, документальних фільмів, музику, твори образотворчого мистецтва і краєзнавчий матеріал).

Не секрет, що навіть першокласники, які тільки навчилися читати можуть швидко втратити інтерес до читання. Часто це пов'язано з нерозумінням того про що дитина читає. Важливо спочатку попрацювати над тембром читання, бо саме він впливає на розуміння прочитаного. Тому під час дослідження особливу увагу було приділено розвитку оптимального читання, тобто увага спрямована не на процес читання, а на сприйняття змісту прочитаного. Цей підхід до читання отримав теоретичне і практичне доведення ефективності сприйняття і розуміння учнем прочитаного матеріалу.

Не менш важливе значення має виразність читання тому так важливо на кожному уроці приділяти увагу вправам на формування виразності читання. Передусім це зразок виразного читання вчителем, прослуховування записів, аналіз тексту, конкурс читців.

На нашу думку, головною умовою розвитку навичок читання є багаторазове звернення до тексту, що допомагає учню знаходити у ньому щось нове, на що не звернув увагу при попередньому причитуванні. Обговорення змісту прочитаного тексту сприяє розвитку мовлення та розширення словникового запасу.

Отже, для формування читацької компетентності учнів початкової школи потрібно постійно працювати над удосконаленням навичок читання, використовуючи різноманітні вправи, вчити вибирати літературу, враховуючи інтереси, побажання, створити належні психолого-педагогічні умови для сприйняття, розуміння та оцінки прочитаного через використання різних прийомів роботи, організовувати дослідницьку роботу школярів, розвивати усне та писемне мовлення учнів, працювати над постійним удосконаленням естетичного смаку школярів, співпрацювати з батьками, використовувати різноманітні методи і форми на всіх етапах уроку читання, виховувати потреби в

систематичному читанні, як засобові пізнання світу, самопізнання, загальнокультурного розвитку, формувати у школярів прийоми самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок.

Список використаних джерел:

1. Березіна О. М., Павловська Т. О. Мовні ігри та забави : навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мальва-ОСО, 2002. 104 с.
2. Закон України «Про освіту» (2017 р.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
4. Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. *Рідна школа*. 2011. № 8-9.